

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на земеделието и храните
Център за оценка на риска
по хранителната верига

АКТУАЛИЗИРАНО СТАНОВИЩЕ

на Центъра за оценка на риска по хранителната верига

относно промяна (или евентуално отменяне) на прилаганата мярка за тотална забрана за отглеждане на домашни птици на открито (съгласно Заповед № РД 11-252/23.01.2020 г. на изпълнителния директор на Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ) във връзка с епидемията от Високопатогенна инфлуенца А по птиците

09.08.2023 г.

1. Разпространение на НРАИ в Европа в периода 01.04.-01.08.2023 г.

Брой огнища на НРАИ при:

- домашни птици – 156 бр.
- диви птици – 1 368 бр.
- птици, отглеждани в затворени помещения – 10 бр.

Общо 1 534 огнища и случаи на НРАИ за периода.

В периода 01.04.-01.08.2023 г. вирусът на високопатогенната инфлуенца по птиците (НРАИ) продължава да циркулира широко сред морските птици в Европа, причинявайки висока смъртност, докато цялостната ситуация при домашните птици е облекчена в сравнение с миналия епидемиологичен сезон 2021 – 2022 г.

Рискът за широката общественост остава нисък, според последния доклад за инфлуенцата по птиците от Европейския орган за безопасност на храните (ЕОБХ, EFSA), Европейския център за превенция и контрол на заболяванията (ECDC) и референтната лаборатория на Европейския съюз (EC EURL).

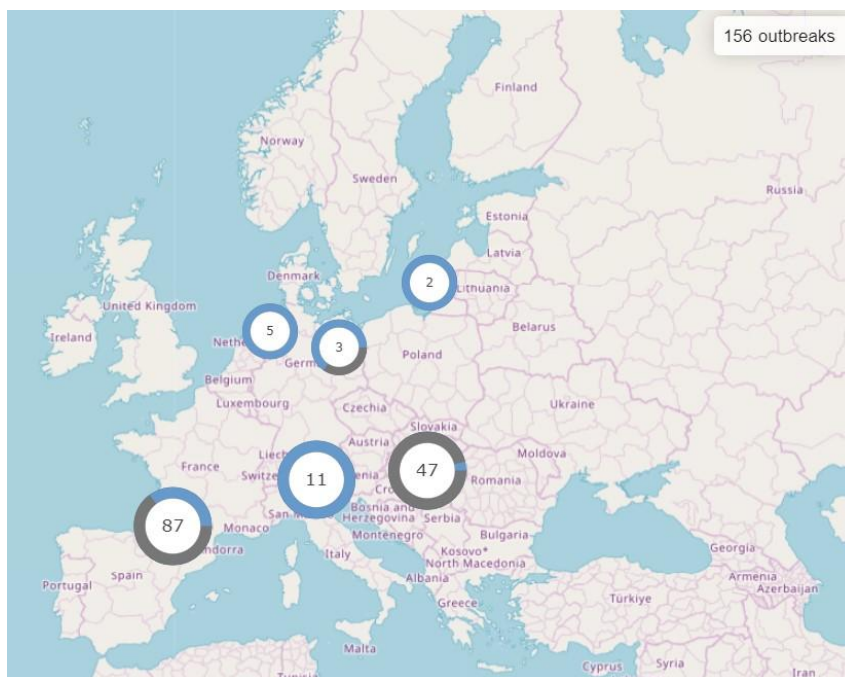
Въпреки, че ситуация с НРАИ при домашните птици в Европа и по света е облекчена (по-малък брой огнища) в сравнение с миналия епидемиологичен сезон, тазгодишната епидемия продължава и през късната пролет в Европа. Между 29 април и 23 юни 2023 г. в ЕС¹ са докладвани огнища на вируса на високопатогенна инфлуенца по птиците (НРАИ) А(Н5N1) (клейд 2.3.4.4b) при домашни (98) и диви (634) птици в 25 държави в Европа. В Югозападна Франция възникнаха клъстери от огнища при патици мюлари за производство на гъши дроб.

¹ За случаите и огнищата на НРАИ за периода декември 2022 г. – март 2023 г. вижте публикацията на сайта на ЦОРХВ: <https://corhv.government.bg/%D0%97%D0%9E%D0%9E%D0%98%D0%9D%D0%96-%D0%94-%D0%A0-%D0%9D-%D0%9B%D0%A3%D0%9A%D0%90%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%90-%D0%9E%D0%9D%D0%A1-%D0%94-%D0%A0-%D0%9C%D0%92%D0%90%D0%A1%D0%98%D0%9B%D0%95%D0%92%D0%90-%D0%9A%D0%97%D0%90%D0%A5%D0%90%D0%A0%D0%98%D0%95%D0%92%D0%90-%D0%9D%D0%90%D0%A3%D0%A7%D0%9D%D0%90-%D0%98%D0%9D%D0%A4%D0%9E%D0%A0%D0%9C%D0%90%D0%A6%D0%98%D0%AF-n-27-2170>

☐ Amber   ☐ Green   ☒ White

1618, гр. София, бул. "Цар Борис III" № 136; тел. +359 2 427 30 56
<https://corhv.government.bg>, corhv@mzh.government.bg

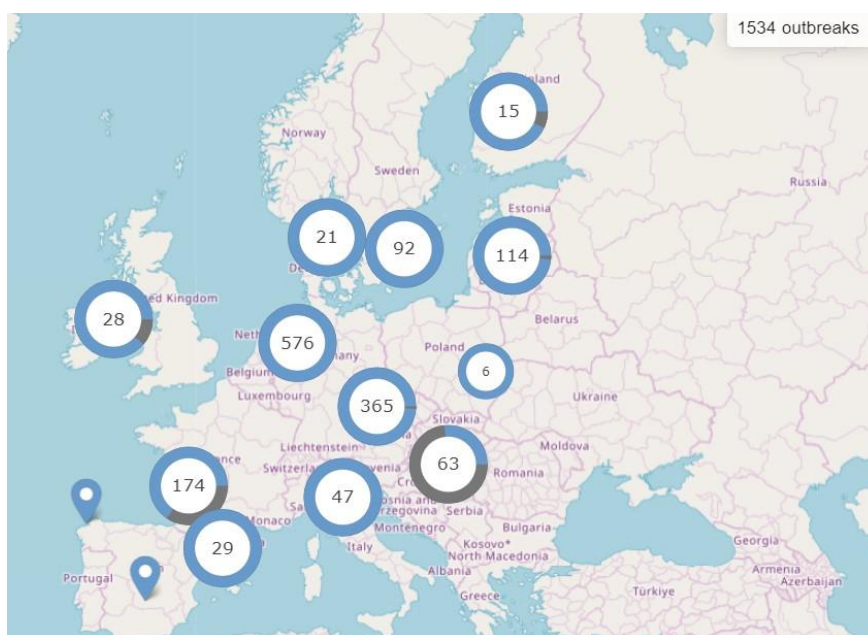
Карта 1: Огнища на НРАИ при домашни птици, в Европа, в периода 01.04.-01.08.2023 г. – 156 огнища (източник: ADIS)

В синьо са дадени първичните огнища, а в сиво вторичните.

От 29 април до 23 юни НРАИ засегна широка гама от видове **диви птици** от най-северните части на Норвегия до средиземноморското крайбрежие. Черноглавите чайки и няколко нови вида морски птици, предимно чайки и рибарки, са силно засегнати, като е наблюдавана повишена смъртност както при възрастни, така и при млади след излюпване.

Карта 2: Общо случаи и огнища на НРАИ при диви, домашни и птици, отглеждани в затворени помещения в периода 01.04.-01.08.2023 г. – 1534 огнища (източник: ADIS)

В синьо са дадени първичните огнища, а в сиво вторичните.

В сравнение със същия период на миналата година, мъртви **морски птици се откриват все повече във вътрешността на сушата**, а не само по европейските брегове. EFSA препоръчва активно наблюдение на болестта при диви птици, особено водоплаващи, за да се разбере циркулацията и поддържането на различни НРАІ вируси.

От 10 май 2023 г. до 4 юли 2023 г. са докладвани два случая с изолиране на вируса А(Н5N1) клейд 2.3.4.4b **при хора** от Обединеното кралство и две инфекции на хора с А(Н9N2) и една с А(Н5N6) в Китай. Освен това един човек, заразен с А(Н3N8) в Китай, е починал. Рискът от инфекция с циркулиращи в момента вируси на птичия грип Н5 от клейда 2.3.4.4b в Европа остава нисък за общото население в ЕС/ЕИП, нисък до умерен за професионално или по друг начин изложени хора на заразени птици или бозайници (диви или опитомени).

НРАІ при бозайници

По-голямата част от **дивите бозайници**, засегнати от НРАІ, са месоядни животни, които ловуват диви птици, хранят се с мъртви диви птици или и двете. Вирусът на НРАІ А(Н5N1) беше идентифициран в 24 домашни котки и един каракал в Полша между 10 и 30 юни 2023 г. Засегнатите животни показват неврологични и респираторни признаци, понякога смъртност, и са широко разпръснати в девет воеводства в страната. Всички случаи са генетично тясно свързани и идентифицираните вируси се групират с вируси, открити в домашни птици (от октомври 2022 г., но сега само спорадично) и диви птици (декември 2022 г. – януари 2023 г.) в миналото. Все още съществува несигурност относно техния възможен източник на инфекция, като досега не е докладвано предаване от котка на котка или от котка на човек.

Наличието на антители е открито при **пет кучета и котка** без клинични признаци в италианска ферма, засегната от огнище на НРАІ при домашни птици.

EFSA препоръчва засилено наблюдение на НРАІ вируси при диви и свободно скитащи домашни месоядни животни във високорискови зони и избягване на излагането на месоядни домашни любимци на мъртви или болни животни (бозайници и птици).

Нисък риск за общото население

ECDC оцени, че рискът от инфекция с НРАІ вирус в Европа остава нисък за общото население и нисък до умерен за професионално или по друг начин изложени хора на заразени птици или бозайници (диви или домашни). За допълнително намаляване на риска от инфекция експертите препоръчват повишаване на осведомеността сред обществеността, за да се избегне излагане на мъртви или болни морски птици или бозайници.

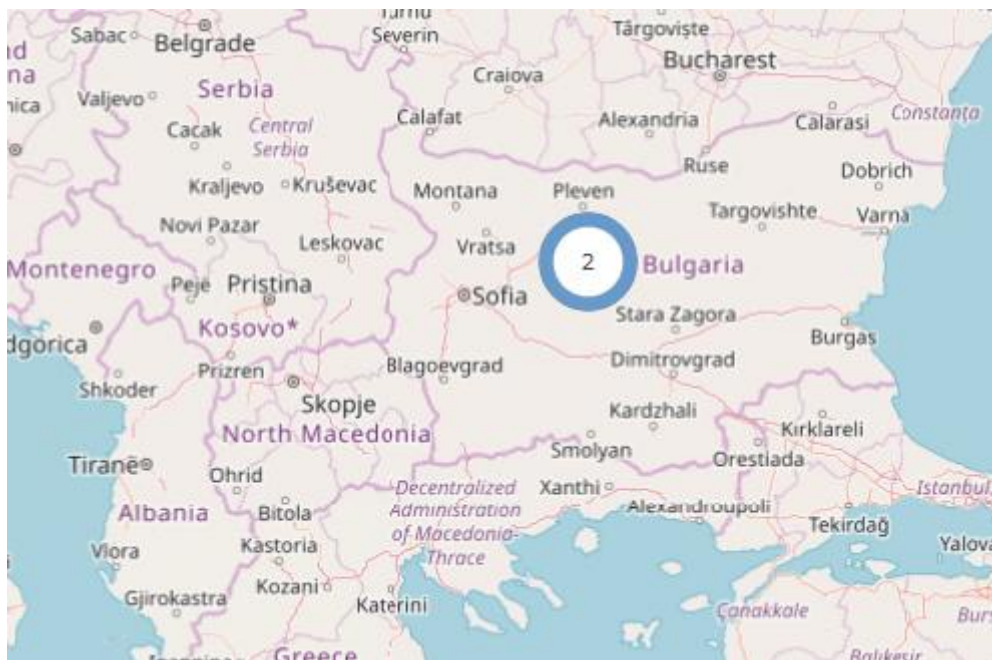
2. Разпространение на НРАІ в България в периода 01.04.-01.08.2023 г.

В България от началото на 2023 г. има две огнища на НРАІ при домашни птици:

- на 24.01.2023 г., подтип Н5N1, във ферма за пълпъдъци в гр. Етрополе, област София, засегнати са 15 000 птици и
- на 30.03.2023 г. в лично стопанство („задан двор“), домашни птици в село Ново село, област Велико Търново.

В периода 01.04.2023 - 01.08.2023 г. в България няма констатирани огнища на НРАІ.

Карта 3: Разпространение на НРАІ в България в периода 01.01.-01.08.2023 г.

2.1. Разпространение на НРАІ в България през миналите епидемиологични сезони

Само през 2022 г. (периода януари – октомври) **в България са констатирани 20 огнища** на НРАІ при домашни и диви птици, **като през месец май са 5 огнища и 1 през юни – т.е. епидемията е активна и през топлите месеци на късната пролет.**

Засегнати за периода са над **712 076** домашни и диви птици или птици, отглеждани в плен, в областите Пловдив, Хасково, Пазарджик, Стара Загора, Плевен, Габрово, Бургас, като последното огнище е от 10.06.2022 г. в област Добрич. За същия период в страната са констатирани и три огнища на НРАІ при диви птици – 2 птици в плен в област Плевен (05.2022 г.) и 2 диви птици в област Бургас (през януари и април 2022 г.).

През 2021 г. в България са констатирани **18 огнища на НРАІ** със засегнати стотици хиляди птици, вкл. в промишлени птицеферми. При диви птици – 3 случая, при домашни птици – 14 огнища (4 от огнищата са в Плевен; 2 в Хасково; 6 в Пловдив; 1 в Пазарджик и 1 в Стара Загора) и 1 огнище при птици, отглеждани в затворени помещения.

През 2020 г. са констатирани **9 огнища на НРАІ** в България, като 8 от тях са през февруари и март и едно през юни, в две области – 8 огнища в област Пловдив и 1 огнище в област Кърджали.

3. Обсъждане

Съгласно доклада на Европейският орган за безопасност на храните² установената **по-голяма устойчивост на вируса при диви птици показва , че той може да е станал ендемичен сред популациите на диви птици в Европа което означава, че рискът от разпространение на вируса сред домашните птици, хората и дивата природа в Европа остава през цялата година, с най-висок приоритет през есенните и зимните месеци. Особено това важи за животновъдни обекти, в които птиците се отглеждат на открито и в близост са разположени птицевъдни обекти, в които се отглеждат кокошки, бройлери и водоплаващи.**

² EFSA, Avian influenza overview December 2021 – March 2022, <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2022.7289>; EFSA, Avian influenza overview March – June 2022; <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/7415>

Тази констатация е във връзка и с доклада на ЕОБХ, че удължаването на рисковия период от своя страна е предизвикателство за устойчивостта на прилаганите мерки за биосигурност (забрана за отглеждане на открито) във високорисковите зони. Наблюдава се промяна в съотношението на засегнатите диви птици от водоплаващи до грабливи и други видове птици, което предполага **изместване на инфекцията от мигриращите през зимата птици към дивите птици, които пребивават или се размножават в Европа** (включително и тези, които се размножават в колонии).

Ниско ефективните мерки на биосигурност редовно се инкриминират като основен риск за проникване на вируса на птичия грип в помещенията за домашни птици. Контролът на НРАІ във България понастоящем разчита на комбинация от унищожаване на стада след идентифициране на инфлуенца по птиците и подобрени мерки за биосигурност. Когато могат да се поддържат високи нива на биосигурност, рискът от излагане на вируса на НРАІ вероятно ще бъде нисък. Обратно, ниските нива на биосигурност често се установяват в стопанства, където е идентифицирана НРАІ.

Ефективно проникване на НРАІ потенциално може да възникне от много различни пътища на експозиция, включващи хора, отглеждани птици и диви животни и потенциално високи нива на замърсяване на околната среда. Обстоятелствата, които водят до ефективно предаване, също могат да бъдат силно преходни и следователно трудни за идентифициране и предотвратяване, като в различни райони, имат различна относителна тежест в епидемиологично отношение, особено в многопластовите начини на интродуциране на вируса в здрави стада от птици. При тези обстоятелства биосигурността може да стане трудна за поддържане, особено в ключови точки от производствените цикли. Тези условия могат също да бъдат изострени от проблеми, генерирани от самата НРАІ епидемия, което прави проникването по-вероятно дори в ситуации на относително стабилна биосигурност. Изследванията подчертават как социалните, икономическите и психологическите фактори по отношение на фермерите и персонала на фермите влияят на нивата на първоначални инвестиции в и устойчивото спазване на мерките за биосигурност (Maue and Chan 2020).

От изложеното до тук става ясно, че отглеждането на закрито на птиците е само една от мерките в цялостната система на биосигурност на фермата и че възникването на огнища на НРАІ по време на действие на забраната показва, че не са спазени други мерки за биосигурност и не е предотвратена експозицията по някои от другите възможни пътища на проникване на вируса. ЦОРХВ счита, че ефективността на тази мярка в голяма степен е допринесла за предотвратяване навлизането на вируса на НРАІ в птицефермите, предимно като предотвратява контакта между домашните и дивите птици и техните екскременти, които присъстват в околната среда, вкл. на площите в самите стопанства около халетата.

Относно пълна отмяна на забраната за отглеждане на открито през летните месеци до 1.10. на текущата година, смятаме, че би довело до неоправдано компрометиране на биосигурността на фермите и до подценяване на риска, още повече, че в България няма надеждни данни за носителството на вируса на НРАІ при дивите птици, както и за замърсеността на околната среда.

Относно частичната отмяна на забраната за отглеждане на открито през летните месеци до 1.10. на текущата година, важи изложеното по-горе, като в допълнение не би се отчела и практическа полза, нито за птиците, нито за фермерите, тъй като отмяната на забраната ще се отнася само за областите, които не са високорискови, а в тях брой на отглежданите водоплаващи е минимален, а за останалите области – високорисковите, в които практически се отглеждат по-голямата част от водоплаващите – забраната ще остане. Въвеждането на такава частична отмяна на заповедта ще доведе и до неравнопоставеност между фермерите и ще повиши неоправдано административното натоварване на контролния орган.

4. Определяне на риска по отношение на проникване и разпространение НРАІ в България

Прави впечатление, че в България броя на съобщените случаи при диви птици е **изключително нисък**, а тези, за които е било съобщено са открити мъртви. Докато в останалите държави, където вирусът на НРАІ е проникнал, делът на откритите положителни диви птици многократно превишава този на домашните птици и тези, отглеждани в плен. **Всичко това свидетелства за недостатъчен или отсъстващ пасивен надзор, като това дава несигурност при определяне на текущия риск и невъзможност да се определи дали в някои региони на България вирусът не е станал ендемичен в популациите на дивите птици, което възпрепятства обективно анализа на риска и неговите взаимно свързани стъпки.**

Прави впечатление, че **концентрацията на мигриращи птици на наша територия кореспондира повече или по-малко с установените у нас огнища на НРАІ.**

Като се вземат предвид променящата се епидемична обстановка в ЕС през 2020, 2021, 2022 г. и първото шестмесечие на 2023 г., както и сезонният характер на разпространение на инфлуенца А вирусите при дивите птици, **рискът през следващите месеци в България да продължават да възникват нови огнища на различни подтипове НРАІ А по птиците, се определя като УМЕРЕН през летния сезон и ранната есен (като основната несигурност тук е липсата на данни от надзора на диви птици).** Със захлаждането на времето и в зависимост от температурите и движението на птиците по миграционните пътища тенденцията е **рискът да се засилва към ВИСОК.**

Рискът от излагане на домашни птици може да се поддържа по-нисък (с ниска степен на несигурност), когато се прилагат стриктно мерките за биосигурност.

Високата несигурност отразява, че може да има разлики въз основа на географското местоположение, т.е. крайбрежните зони, влажните зони, по поречието на реките, близостта до ловни стопанства с разселване на диви птици, а също и движението на диви птици между крайбрежието и вътрешните места по това време на годината, както и технологичните връзки и местоположение на обектите.

За това с Делегиран регламент (ЕС) 2020/687 се дава възможност компетентният орган да разполага с необходимата гъвкавост да взема решения относно най-подходящите мерки за повторно населване, като взема предвид епидемичната обстановка и специфичните условия, ограничаващи риска. Това важи в пълна сила и за въвеждане на мерки за ограничаване на риска, за засилване на мерките за биологична сигурност и на системите за ранно откриване във връзка с риска от предаване на вируси на НРАІ от дивите към домашните птици, **тяхното адекватно прилагане и същевременно осъвременяване, когато е необходимо.** Те трябва да се прилагат за намаляване на високорисковия период на епидемия и предотвратяване на вторичното разпространение на инфлуенца по птиците от засегнатите животновъдни обекти, особено в гъсто населени райони за отглеждане на птици и високорискови производствени сектори.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Постоянен достъп на птиците до открити площи може да се осигури при неусложнена епидемична обстановка, когато няма опасност от разпространение на заразни заболявания по животните от списъка с болести по Регламент 2016/429³ и няма наложени забрани според европейското или националното законодателство и при спазване на изискванията за биосигурност съгласно Наредба 44/2006 и Наредба № 25/2005⁴ и като стриктно се вземат

³ Регламент 2016/429 от 9 март 2016 г. за заразните болести по животните и за изменение и отмяна на определени актове в областта на здравеопазването на животните, (ОВ L 84, 31.3.2016, стр. 1–208)

⁴ Наредба № 25 от 14 декември 2005 г. за минималните изисквания за хуманно отношение при отглеждане на кокошки носачки (в сила от 01.05.2006 г., издадена от министъра на земеделието и горите; Обн. ДВ. бр.42 от 23

предвид потенциалните рискови фактори (показатели), които биха могли да повлияят на появата и разпространението на Инфлуенца А по птиците и всяка промяна на мерките следва да се предприема при стриктно спазване на сроковете и при изпълнение на условията съгласно Делегиран регламент (ЕС) 2020/687⁵.

Центърът за оценка на риска по хранителната верига би могъл да направи следните изводи:

1. Епидемичната обстановка в страната по отношение на НРАІ през първото шестмесечие на 2023 г. е облекчена в сравнение с миналата 2022 г., но няма яснота дали вирусът на НРАІ циркулира сред популациите от диви птици на територията на страната, поради липса на пасивен надзор.
2. Има изразена сезонност в появата на огнищата на НРАІ на територията на ДЧ от Източна Европа и България (главно през зимните и пролетните месеци (януари – май, по-рядко през юни и юли). Въпреки това, изказаното твърдение не е императивно, тъй като вирусът има способността да перзистира и циркулира, като по този начин се съхранява сред дивите птици, особено водоплаващите такива, които са с изразена устойчивост към вируса и често формират безсимптомно носителство, като не са изключени и летни инфлуенчни взривове.
3. Следва да се прилага мониторинг на числеността, разпространението през отделните периоди на жизнения цикъл, обхват на прелетния ареал, места на концентрация и др. на дивите мигриращи птици на територията на България (картографиране) и да се натрупат данни от пасивния надзор за НРАІ при дивите птици;
4. Въз основа на предишни въвеждания на НРАІ и на очакваното увеличаване на циркулацията на вируса в популацията на дивите птици през есенната и зимна миграция, рискът от ново проникване на НРАІ в домашни птици ще премине от умерен към висок.

Изнесената обективна фактология, някои недостатъци на надзора и в двата му компонента, пластичността, изменчивостта и вариабилността на вируса и неговото екологично поведение са многокомпонентни причини експертите от ЦОРХВ да считат, че птиците трябва да се отглеждат на закрито, а допускането им до открити площи би повишило риска от възникване на огнища от инфлуенца по птиците.

Изготвили: д-р Койчо Коев, д.в.м и д-р Мадлен Василева

ЦОРХВ, 9.08.2023 г.

Май 2006г., изм. ДВ. бр.29 от 6 Април 2007г., изм. ДВ. бр.61 от 8 Юли 2008г., изм. ДВ. бр.102 от 22 Декември 2009г.)

⁵ Делегиран регламент (ЕС) 2020/687 на Комисията от 17 декември 2019 година за допълнение на Регламент (ЕС) 2016/429 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на правила за профилактика и контрол на някои болести от списъка (*OB L 174, 3.6.2020г., стр. 64—139*)